

■ להלכה, כתלים המקיפים את רשות היחיד והחלל שבפנים נעשה על ידם רשות היחיד, המקום שעל גביהם נחשב רשות היחיד, אפילו אם אינם רחבים ארבעה טפחים (שו"ע או"ח שמה, ג; ובדין המניח על חוליית בור שעומקו עשרה והיא אינה גבוהה עשרה מבחוץ, ראה משנ"ב שם מהדר' דרשו הע' 5).

ועקר ממנה חליא - וכגון שהחוליה היתה מתנדנדת מעיקרא, ולכן אין לחייבו על עקיירתה משום חורש או בונה בשבת (ראה לעיל עג, ב, שיטה להר"ן, וראה גם שבת של מי).

עקיירת חפץ ועשיית מחיצה בהרי הדי קאתו וכו' - ויסוד הספק הוא, האם הולכים אחרי סוף מעשה עקיירת החוליה, ובאותה שעה הרי יש בבור שיעור רשות היחיד, או שמא הולכים אחר תחילת מעשה עקיירת החוליה, ומאותה שעה צריך שיהיה במקום שיעור מחיצות עשרה טפחים. **ואם תמצי לומר וכו' -** ואם נאמר שבספק הראשון לענין עקירה פטור כיון שהולכים אחר תחילת המעשה, יש להסתפק לענין הנחה, האם די בכך שבתחילת המעשה היה במקום שיעור מחיצות, או שמא כיון שבסוף מעשה ההנחה אין במקום שיעור מחיצות, אינו נחשב שהניח ברשות היחיד (ריט"ב א).

ויסוד החילוק בין הספק הראשון לשני הוא, שמא דוקא בספק הראשון סברא זו שהולכים אחר סוף המעשה אינה מועילה, ששם הנדון לענין חיוב, אבל לענין פטור כן הולכים אחר סוף המעשה (ע"פ הגהות רא"מ הורבי"ן). ויש שפירש שהספק השני הוא שמא דוקא בעקירה אינו חייב אלא בעקירה חשובה, וכיון שלא היו שם מתחילה עשרה טפחים פטור, אבל בהנחה חייב גם בהנחה שאינה חשובה, ויהיה חייב אע"פ שלאחר הנחתו אין שם עשרה טפחים (תוס' לעיל ח, א ד"ה רחבה - השני). ולדעת, יסוד הספק הראשון הוא שמא כאשר עקיירת החפץ ועשיית המחיצות באות בבת אחת, אין כאן הוצאה מרשות לרשות, שאין עיקר מלאכתו ברשות היחיד גמורה, כיון שעדיין אין שם מחיצות עד שיעקר. וגם אם נפשטו שפטור מטעם זה, עדיין יש להסתפק בספק השני, הואיל ובשעת ההנחה היא רשות היחיד גמורה, אלא שכעת מתבטלת (חזו"א או"ח סב, יא).

הא קא ממעט מארבע אמות - כאשר הדבילה נחה בפני הכותל, נתמעט שיעור זריקת החפץ מארבע אמות, כדי שיעור עובי הדבילה, ובהכרח שהולכים אחר תחילת המעשה, ובשעת הזריקה היה שם שיעור משך ארבע אמות (רבינו תנאל; רש"י). ויש שפירשו, שאין הנדון על מיעוט שיעור ארבע אמות, אלא מדובר שזרק את הדבילה יותר מארבע אמות, ונדבקה לכותל ובטלה לגביו, ואין מקומה נחשב רשות הרבים אלא ככותל עבה, וכיון שאם יזרוק דבר נוסף ויונח על הדבילה, יהיה פטור כיון שלא נחשב שנח ברשות הרבים, אם כן גם על זריקת הדבילה עצמה יהיה פטור, ומכך שחייב על זריקת הדבילה, מוכח שהולכים אחר תחילת מעשה הזריקה, קודם שנדבקה לכותל, ויש ללמוד מכך לנותן חוליה בבור (ע"פ תוס' ד"ה ורשב"א ריט"ב א ותוס' רא"ש בדעתם).

■ להלכה, בור תשעה ברשות הרבים, ועקר חוליה מקרקעיתו והשלימו לעשרה, פטור, מפני שלא היתה שם מחיצה עשרה בתחילה. היה הבור עשרה והשליך לתוכו חוליה ומיעטו מעשרה, פטור, שהנחת החפץ וסילוק המחיצה באין כאחד (רמב"ם שבת די, כ).

פיון דמקום פטור קאתיא לא - קודם שנח החפץ על ראש העמוד, היה גבוה למעלה מעשרה, שהוא מקום פטור (רש"י). ומה שמצינו בכמה מקומות שחייב גם אם החפץ עבר במקום פטור, הוא דוקא כאשר החפץ הלך מכח הזורק עד למקום שנח בו, אבל כאן מדובר שפסק כח הזריקה הראשון שהיה כלפי מעלה כשהגיע למעלה מעשרה, וירידת החפץ על העמוד היא מכח כוחו של הזורק, וכיון שכח זה התחיל למעלה מעשרה שהוא מקום פטור, נמצא שיש הפסק בין העקירה להנחה (תוס' ד"ה או בשם הרב פור"ת, ורש"ש בדעתם). ויש שפירש, שדוקא כאשר החפץ נח ברשות היחיד ובאוויר שהוא רשות היחיד, חייב אע"פ שעבר במקום פטור, אבל כאן, שהאוויר שבראש העמוד אינו אויר רשות היחיד, שאין בעמוד דין 'אויר רשות היחיד עולה עד לרקיע', משום שאין אומרים 'גוד אסיק' במחיצות החיצונות של העמוד, ורק ראש העמוד עצמו הוא רשות היחיד, נמצא שהחפץ נח באוויר שהוא מקום פטור (רמב"ן, וחי הגר"ח סוכה ד, יא בדעתו, וראה שם בהרחבה).

ומקף לכרמלית ועשאו רשות היחיד וכו' - כותל זה נבנה סמוך לכרמלית, ועל ידו נעשית הכרמלית רשות היחיד (רש"י). ויש שפירשו, שבשעת בניית הכותל סמוך לכרמלית, לא נעשית מחמתו רשות היחיד, לפי שבשאר רוחותיה עדיין לא היו מחיצות, ורק לאחר מכן כשגודר הכרמלית בשאר רוחותיה, נעשית על ידי כותל זה רשות היחיד, ומסתפקת הגמ' שמא כיון שבשעת בניית הכותל היה נחשב מקום פטור, משום שלא חל שם רשות היחיד על הכרמלית, לכן גם לאחר שחל שם רשות היחיד על הכרמלית, לא פקע מהכותל דין מקום פטור. אבל אם בשעת בנייתו כבר היו מחיצות לכרמלית, ורק בנה כותל זה, ובכך גרם שתיחשב רשות היחיד, ודאי שדינו כרשות היחיד, שכיון שנעשה מחיצה לאחרים לעשותם רשות היחיד, כל שכן שלעצמו נעשה מחיצה (חי' הר"ן; וכע"ז ברשב"א).

לאחרים עושה מחיצה וכו' - וסברא זו היא בצירוף הסברא דלעיל 'כיון דעשאו רשות היחיד כמאן דמלי דמיא', שכיון שנעשה מחיצה לעצמו מקל וחומר, אנו אומרים שנחשב כאילו רשות היחיד מלאה, שרשות היחיד עולה עד לרקיע (ט"ז או"ח שמה, ב, ומשנת השבת בדעתו).

והמניח על גבי חוליית הבור, לסוברים שאינו חייב אלא אם יש בה גובה עשרה, וכותל הבור אינו מצטרף לשיעור עשרה (תוס' לעיל ע"א ד"ה מסייע, וראה ביאורים לעיל ע"א בור, שיש חולקים), אין אומרים שכיון שלגבי חלל הבור, כותל הבור מצטרף לשיעור עשרה לעשותו רשות היחיד, כדברי רבי יוחנן (לעיל ע"א) 'בור וחולייתו מצטרפין לעשרה', שיעשה מחיצה גם לחוליה מחמת הקל וחומר 'לאחרים עושה מחיצה' וכו', משום שהחוליה עצמה אינה גבוהה עשרה (תוס' ד"ה לאחרים, ומהר"ם בדעתם), וסברא זו מועילה רק להחשיב את עובי הכותל כאילו יש בו רוחב ארבעה טפחים, אבל כשאין בו שיעור גובה רשות היחיד, אינה מועילה להחשיבו כגובה עשרה (חזו"א או"ח צג, כא). או, שגדר סברא זו הוא שכיון שגובהו החיצון של הכותל משמש מחיצה לאחרים, כל שכן שישמש מחיצה לעצמו, ולכן גובהו החיצון של כותל הבור כשאינו גבוה עשרה ואינו משמש מחיצה לאחרים, אף לעצמו אינו משמש מחיצה (שם סב, יא).